

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

01

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה סא סב

בְּאַרְצָם מִשְׁנֵה יִירָשׁוּ שְׂמִינַח עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם : (ח) פִּי אֲנִי יְהוָה
אֲהַב מִשְׁפָּט שֹׁנֵא גֹזַל בְּעוֹלָה וְנָתַתִּי פְעֻלָּתָם בְּאַמַּת וּבְרִית עוֹלָם
אֲכַרֹּת לָהֶם : (ט) וְנִדְעַ בְּגוֹיִם זִרְעָם וְצִאצְאֵיהֶם בְּחוֹךְ הָעַמִּים
כִּלְרֵאִיהֶם יִכִּירוּם כִּי הֵם זִרְעַ בְּרַךְ יְהוָה : (י) שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּיהוָה
הַגֹּל נִפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִי הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי יִשְׁעַ מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי כְּחֹתֶן
יִכְהֶן פָּאֵר וְכִפְלָה תַעֲדָרָה כְּלִיה : (יא) כִּי כְּאַרְץ הוֹצִיאָה צְמִיחָה
וְכִנְנָה יִרְוַעֶיהָ הַצְּמִיחָה בֶן יְאֹדְנֵי יְהוָה יַצְמִיחַ צְדָקָה וְתִהְלָה גִּגְד
כָּל־הַגּוֹיִם :

סב (א) לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֲחַשֶׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט עַד־
יֵצֵא בְּנֵה צְדָקָה וַיִּשְׁוַעְתָּה כְּלִפִּיד יִבְעַר : (ב) וְרָאוּ גּוֹיִם צְדָקָה
וְכָל

ר ש י

אשר עד הנה חמיד עמי היו רוננים כלמה חלקם ישראל שיהיה חבל כמו (איכה
3) קומי רוני כלילה וכמו (מלכים א' כ"ב) ותעבור הרנה דחחאב : (ח) כי
חגי ה' חוכב משפט שוגא גזל בעולה . לכך חגי מוקבל עולות מעובדי כוכבים
שכולן גזל : ונתתי פעולתם של ישראל שתהא בחמת או ונתתי פעולתם שפעלו
שכר שסבלו גירופי העובדי כוכבים על כבודי בחמת : (י) כחתן . אשר ילביש
לבושי פאר ככהן גדול : וככלה תעדה כליה . תכשיטיה : (יא) כי כהרץ
תוציא צמחה וגו' :

סב (א) לְמַעַן צִיּוֹן אֲעִשֶׂה וְלֹא אֲחַשֶׂה עַל מַה שֶׁעָשׂוּ לִּי : לֹא אֲשַׁקֵּט . לֹא יִהְיֶה
שָׁלוֹם לִפְנֵי עַד יֵצֵא כְּנוֹסֶה גְדָקָה : (ב) יִקְבְּנוּ . יִפְרֹשְׁנוּ : (ד) צְעוּלָה .

מיושבת

מבלל יופי

סא (א) בושח , דברי הנביא כנגד המשיח שהמשיח אמר כן יען משח ה' אותי או הם דברי
הנביא על עצמו וטעמו רבה וגדל ומכה אותי להיות שליח בחלה הכחמות וכן ומשחת את
חזאל תמשח לכביא תסתיד אל תגעו במשיח ולפי שמוני המלוכה והגדולה על ידי משיחה כאמר
למנוי אף על פי שאינו על ידי משיחה בלשון משיחה : פקח קוח , שם בהכפל העין והלמ"ד
כמלת פתלתול ופירושו פתוח המאמר ואף על פי שהוא כתב שתי מלות ענינו
אחת ויש לפרש שענינו שתי מלות ויהיה קוח מקור מן לקח ומשפטו פקח
לקוח כלומר לפתוח אותם ולקחתם מהגלות והריק"ס כתב כי קוח הוא שם בית הסהר נקרא כן
לפי שהאסורים לקוחים וכלואים שם ופירושו פקח קוח לפתוח להם בית הסהר : (ג) פעטה
תהילה , שם ענינו ענין העטיפה בכסות והוא משל על רוח הקדש כי אין מעטה תהילה הסך
רוח כהה אם לא יהיה דרך משל כי מצאנו גם כן מעטה ולבישה רוח כמו ורוח לבשה את עמי :
כְּדָה , תאר לנקבה וכן והיא כהה ופירושו רוח קצרה ופלוטה וכן וכהתה כל רוח כי רוח
ישראל קצרה בגלות : אילי הנדק , מקיפו הנדק או יהיה שם כלל לכל אילן כמו כי
יבשו

הרגום אשכנזי רכב

לאָאָזעס; פֿירוואָהר! אין איהרעם לאַנדע נעהמען זיא צוויפֿאַכע בעוויזונגען, עוויגע וואָנגע איוס איהנען בעשטימט (ח) דען איד, דער עוויגע, ליבע גערעכטיג קייט, האַסע גערויבטע גאַנצאַפֿער; איד געכע איהנען איהרער טרייע לאָהן, ערריכטע עוויגעס כינדים מיט איהנען (ט) איהרע נאַכקאַממען זינד קענטליך אונטער דען פֿעלקערן, איהרע שפּעטעסטען ענקעל אונטער דען נאַציאָנען; ווער זיא זיהט, ערקענעט זיא, דיא פֿאַם עוויגען געזענגעטע נאַכקאַממענשאַפֿט. — (י) אינניג פֿרייע איד מיך דעם עוויגען, דיא זעלע פֿראַהלאַקט מייגעס גאַטמעס; ער קליידעט מיך אין הייל, אומהיללט מיט דער טוגענד מאַנטעל מיך; בעקדענצט מיך, וויא כרייטיגאַס זיך קרענצט, וויא בריוט, אין געשמידעשען געשטיקט. (יא) פֿירוואָהר! וויא דיא ערדע געוועקטע טרייבעט, וויא דעם גאַרטענס פֿלאַנצען קיימען; זא שפּריסט, דורך גאַטט, דען דעררן, טוגענד אונד רוהם פֿאַר אַללען פֿעלקערן דיר עמפֿאַר.

סב (א) ציון! דיר שוויגע איד ניכט, ירושלים! איד בערוהיגע מיך דין ניכט, בים וויא מאַרגענשימער אויפֿגעהט דין גליק, דין הייל, וויא פֿלאַממענדע פֿאַקעל, ענטברענט. (ב) בים דייע גליקועליגקייט דיא פֿעלקער אַללע

ב א ו ר

צמקיס שנים, ותחת כלמה, שהיתה להם נגלות, ירונו נחלקם רטוב, שאהן לרבי (רד"ק) ועל פיו ז"ל הרגמתי בל"א. (ח) כי אני וגו' אני ה' יוצר כל, ארבי יוצר וככופה, וחומס וגזול שבאיתי, ואף זנחו אתעב, כי בומה יביאנו, ועל כן אתן לישראל שכר האמונה, אשר נתקו בי, בהיותם בלחץ איביהם, והניסו הרשעים אוריד שאלה. **גזל**. שם על משקל פֿעל, כמו **הצר**, **כבר**, ודומיהם בעולה. כמשמעו קרבן עולה, והכשדי תרגם י"א אונסא, ענין און, כמו (איב"ה ט"ז) ועולתה קפנה פיה, ודומיו (ט) וצאצאיהם ונכי בנייהן. (הכשדי) וכן תרגמתי. (י) שוש אישי וכו' הכניא מדבר צמקיס ישראל, בשבט מהגלות. (המבאר בהפטרות) כי הלבשוני וגו'. ארי אלכשני לבושין דפירקן, מעיל דזכועטכני. (הכשדי) **יעמני**. פיעל עבר, מנודת עוטה אור כשלמה (תהלות ק"ד ז'), והם שני בנינים (שרשים) (נן עזרא) יכהן פאר יגדיל פארו במצושים נאים, כי הכהן שהוא עובד האל, הוא ראש העם וגדולם, לפיכך נאמרה הגדולה בלשון כהונה, וכן (שמואל ב' ח' י"ח) ונכי דוד כהנים היו. (רד"ק) וכבלה וכו'. וככלתא, דמתקשטא בתיקונה. (הכשדי) כליה. הם הקיסורים על גרנותיה. (ראב"ע) (יא) כי בארץ וגו' הטעם, שיגדל הנדק, כאילו הוא נמח. (הג"ל) בן וכו'. כן ה' אלהים יעלי זכותא ותושבתא דירושלם. (הכשדי)

סב (א) למען ציון וגו'. אלה הם דברי ה', בהיות ישראל בגלות, ואמר, למען ציון, אשר נקרא שמי עליה, וזכר ציון ירושלים הוא כפל ענין בעלות שונות, וכן לא אחשה ולא אשקוט, כי ציון ירושלים, עיר אמת, אלא שהמנודה נקראת ציון. (רד"ק) עד וכו'. עד דיתגלי כשפרפרא בהורה. (הכשדי) יבער. שב אל לפיד, ומחסר מלת אשר. (ראב"ע) (ב) **וקרא**. מהבנין, שלא נקרא שם פועלו. (הג"ל) שם חדש כמו שאמר (פסוק י"ד) חפני בה. (רד"ק) ודברי המלך הקדוש בזה סובבים הם על מנהג קדמין בישראל, לשנות ולחדש שמות בני אדם על פי מעשים מתחדשים, או לסימן אות יתד טוב, כמו אנרס ואברהם (ראשית י"ה), יעקב וישראל (שם ל"ב כ"ט), נן אוני ונניעין

הרגום אשכנזי

אללע , דיא פֿירסטען אללע דיא העררליכקייט זעהען ; ביס זיא מיט יענעם נייען
נאמען דיך נעגען , דען גאטטעס אויסשפרוך דיר בעשטימט . (ג) ביס דוא
זיין דעם עוויגען האנד פראכטפאללע קראנע , אין גאטטעס רעכטע זייעסט
העררשערדיאדעם * (ד) דאן נעגנט טאן דיך ניכט מעהר : « פֿערלאסנע , »
דיין לאנד ניכט מעהר : « וויסטענייא ; » דוא הייסט פֿערנער הין : וואָהלגע
פֿעלליגע , דיין לאנד : פֿערקעהלטע . דער עוויגע האט אן דיר וואָהלגעפֿאללען ,
דיין לאנד איזט פֿערמעהלט . (ה) וויא יינגלינג דעם מעדען זיך פֿערמעהלט ,
פֿערמעהלען זיך דיר דייע קינדער ; וויא ברייטיגאט דער ברויט זיך פֿרייעט ,
זא פֿרייעט זיך דייער גאטט . — (ו) אויף דייען מויערן ירושלים ! האב
איך וועכטער בעשטעללט , דען גאנצען טאג , דיא גאנצע נאכט , ניא זאללען
זיא

ב א ו ר

זכנימין (שס ל"ה י"ח) , ודומיהס - יקבנו . יפרשיניה . (הכשדי) . (ג) והייתה וגו' .
כי יש מקומות , שיתכנו העטרות בידים . (בן עזרא) . וצניף . ראה למעלה מזה (כ"ב י"ח) .
(ד) לא יאמר וכו' . זה הכתוב יורה , כי למען ציון (פסוק א') דברי השם , ואמר לא
אזקיט , כלפי בני אדם . (ראב"ע) . ולא רצף . שאר ארץ ישראל , כי לירושלים ידבר .
(רד"ק) . חפצי בה . עבדי רעותי בה . (הכשדי) . הנה לדעתו ביאור מלת חפצי בה , כי
כל הנשאר בציון , והנותר בירושלים , נדיק תמים יהיה , ויעשה חפץ האל , בשמרו חוקיותיו
ותורותיו . ועיקר המלה ענין אהנה ומנה יתירה (מיינע לוסט , מיינע וואָנגע) , ויתכן ,
שהואל הדיבור הזה משם אמת תוקיהו מלך יהודה (מלכים ב' כ"א א') , אשר בימיו נבא
החמה הזה . בעולה . על הרך משל , כי הארץ המיושבת דומה לאשה , שיש לה בעל ,
וכשהיא שימה , היא כאלמנה , שאין לה בעל , וכן אמר (איכה א' א') העיר רבתי עם
היתה כאלמנה . (רד"ק) . חבעל . תמיתב . (הכשדי) . והנה יפרשנו (בפסוק הנא)
יבעלך בנך , דרך משל , על שוב המלוכה . (ר' אברהם בן עזרא) . (ה) כי יבעל וגו' .
אחי כמא דמתיתב עלים עם בתולתא , כן יתיתבון בגויכי בנייכי . (הכשדי) . בהודו וכו' .
כי כמו שיבעל בחור בתולה , שהא דבר נאה ומהקבל , שיבעל בחור בתולה , יותר משיבעל זקן
בתולה , או בחור בעולה , כן ארץ ישראל , כל זמן שלא יהיו בנייה בטובה , אף על פי שהיו
יושבים בה אמונת העולם , לא היתה בקראת בעולה , כי לא היו מתקבלים בה , ולא היה נאה
שנתם בה , אלא כמו זקן עם בתולה , או בחור עם בעולה , אבל כשישובו ישראל בתובה
הרי היא כבעילת בחור בתולה . (רד"ק) . ומשוש וגו' . וכמא דחדי שתנא עם כלתא ,
ימדי עלך אלהיך . (הכשדי) . חתן וכו' . בימי חופתם , שהוא נקרא חתן , והיא כלה ,
ואז הוא השאן והשמה ביניהם יותר , כי אז הם בחידושם , כן תהיה שמת אלהיך עליך כל
הימים . (רד"ק) . (ו) על הומוחיד וגו' . דרך הדרש בזה (מנחות פרק כל קרבנות
בבב) ידוע , שהשומרים הם המלאכים , והם מתפללים לאל על ירושלים , שישבנה לישובה ,
ויש מפרשים , כי השומרים הם אבלי ציון , שמתפללים ביום ובלילה על ירושלים , וגם יש
לפרש על כל ישראל בגלותם , שהם שומרים וזופים תמיד על בנין ירושלים , ומזכירים בונה
ירושלים ביום ובלילה , בתפלותיהם ובנרכותיהם , ויוכתן תהגם : על עובדי אהבתך דיוקיא ,
קרתא דירושלם , וגו' , וכן תרגם ואל תתנו דמי לו וכו' (בפסוק הנא) : ולא יפסוק דוכרנהון
מן קדמויה , עד דיתקין , ועד דישי ית ירושלם טושפתא בארעא . (מדברי הכ"ל) .
שומרים וכו' . אלה השומרים כינוי על אבלי ציון , שאין להם עסק , כי אם בני , ולא
ישו בלילה , כשומרי הקומות , והוסיף כל היום , כי מנהג השומרים , ליאן ביום . (מדברי
בן עזרא) . הפוזבירים וגו' . יש אומרים , שהם דברי הנביא אל בני הגלות , ואולי שהם
דברי השומרים , ועם המזכירים , כלומר , אהם , אשר תמיד תזכירו את שם ה' , לעבדו

ישעיה סב רכג

וְכָל־מַלְכִים כְּבוֹדָךְ וְקָרָא לְךָ שֵׁם הַדָּשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקְבְּנוּ :
(ג) וְהָיִית עֹטְרַת הַפְּאֶרֶת בִּיד־יְהוָה וְצִנּוֹף וְצִנּוֹף קָרִי מְלוּכָה בְּבֶרֶךְ־
אֱלֹהֶיךָ : (ד) לֹא־יֵאמֵר כִּי עוֹד עֹוֹבֶרֶה וְלֹא־רֹצֵחַ רֹאִי יֵאמֵר עוֹד
שְׂמִמָּה פִי לְךָ יִקְרָא חֲפְצֵי־בָהּ וְלֹא־רֹצֵחַ בְּעוֹלָה בִּירְחֹפֵן יְהוָה כִּי
וְאֶרְצֶךָ תִּבְעַל : (ה) כִּי־יִבְעַל בַּחֹר בַּתּוֹלָה יִבְעַלְךָ בְּנֵיךָ וּמִשׁוּשׁ
חָתָן עַל־כֶּלֶה יִשְׁשׁ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ : (ו) עַל־חֹמְתֶיךָ יְרוּשָׁלַם
הַפְּקָדוֹתֵי שְׁמָרִים כָּל־הַיּוֹם וְכָל־הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יִהְיוּ הַמּוֹכִירִים

את

ר ש י

מיושבת : (ה) כי יבעל וגו' . ארי כמה דמיתתב עולם עם בתולתא יתייתבון
בגוייכי בנייכי : (ו) על חומותיך ירושלם . רבותינו דרשוהו כמשמעו מלכים
המזכירים את ה' על חורבנה לבנותה מאי אמרי אתה תקום תרחש ליון (תלים
ק"ג) כי צחר ה' ציון (שם קל"ג) כדאיתא במסכת מנחות וי"ת חומותיך
אבות הראשונים המגינים עלינו כחומה : הפקדתי שומרים . לכתוב ספר
זכרונות שלא ישתכח זכותך מלפני : לא יהיו . מלהזכיר זכותם לפני . המזכירים
את

מכלל יופי

יבואו מאילים לפי שאמר מטע ה' להתפאר : (ד) שוֹמְמוֹת דור , שם והמ"ס בשו"א
ויתכן שהוא תאר : (ה) אֶפְרַיִם , הם המורסים , עונדי השדות ונקראו כן
על שם השדות שנקראו כרים כר נרחב והאל"ף נוספת : (ו) החימרו ,
אמר בו התרגום תתפנקן , ויתכן בו שהי"ד תמורת אל"ף אמר מענין וה' האמריך יתאמרו
כל פועלי און ופירוש תתימרו תתגדלו ותתרומו : [ויש מפרשים תתימרו מענין תמורה
כלומר אתם תכבסו תחתיכם ליטול הכבוד שהיה להם עד הנה ל"ש] : (ז) משנה , פירושו
משנה מכבוד : ובלימה ירנו חלקם , תחת שזכר עומד במקום שביהם ותחת כל מה שהיה
להם בגלות ירנו בחלקם הטוב שאתן להם : (ח) שונא גזל בעולה , פירושו אם יקריב
אדם לפני עולה גזלה אני שונא אותה כמו שאמר והנאתם גזול : פעלחם , פירושו שזכר
פעולתם : (יא) זרועיה , שם , כָּל זֶרַע זְרוּעַ תֵּאֵר :

סב (א) כלפיד , הוא העץ הדולק ופירושו כלפיד הצוער שיראו אותו מרחוק כן
דקדק וישעותך יראו אותם הגוים הרחוקים : (ב) יקבנו , ענינו ביאור ופירושו כמו
אשר נקבו בשמות : (ד) חבעל , הבעילה היא האישות ואמר כן דרך משל : (ו) הפקדתי ,
עבר במקום עתיד , ואמר תחלה הפקדתי ואחר כך אמר המזכירים את ה' ואמר אל תתכו דמי
לו כן דרך הכתוב כמו ואל משה אמר עלה אל ה' וכן מה שאמר נשבע ואמר אתן : אל דמי ,
שם ענין שתיקה : (ט) מאספיו , מן הדגוש ובה מוקל ובמכלל במקצת ספרים בקמ"ץ חט"ף
ובמוקצתם בפת"ח , ובמסרה פליגין עליה יש שקורין בנעיא מאספיו , ויש שקורין בחטף
מאספיו , ופירושו לא הזכיר הסגרא הראשונה : (י) עברו , עברו , הכיוון כמו
: : : שפירשנו למעלה במלות סולו ושיין שם : סלו סלו , ענינם ההרמה וההגבהה
ופירושו

ישעיה סב

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי לְבָבִי לְבָבִי : (ו) וְאֶל־הַתְּהוֹמֵי דָמִי לֹא עֵד יִכְוֶנְנִי וְעַד־יְשׁוּעָה
 אֶת־יְרוּשָׁלַם הִהָדָה בְּאָרְצִי : (ח) גִּשְׁבַע יְהוָה בְּיָמֵינוּ וּבְכֹרֶעַ עֵזוֹ
 אִם־אָהֵן אַחַד־דְּגַגְךָ עוֹד מֵאֲכָל לֵאִיכֶיךָ וְאִם־יִשְׁתּוּ בְנֵי נֹכַר הִירֹשֶׁךָ
 אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ : (ט) בִּי מֵאֲסָפְיוֹ יֵאָכְלֶהוּ וְהִלְלוּ אֶת־יְהוָה וּמִקְבָצָיו
 יִשְׁתַּהוּ בְּחִצְרוֹת קִדְשֵׁי : (י) עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרֵים פְּנֵי דַרְךְ הַעֵם
 סְלוּ סְלוּ הַמְּסֻלָּה סִקְלוּ מֵאֲבֵן הָרִימוּ גַם עַל־הָעַמִּים : (יא) הִנֵּה
 יְהוָה הַשְׁמִיעַ אֶל־קִצֵּה הָאָרֶץ אָמְרוּ לְבַת־צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה
 שָׁבְרוּ אֶתוֹ וּפְעַלְתּוֹ לִפְנֵינוּ : (יב) וְקִרְאוּ לָהֶם עִם־הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי
 יְהוָה וְלֵךְ יִקְרָא דְרוֹשָׁה עִיר לֹא נִעְזְבָה :

סג (א) מי

ר ש י

חת ה' - חת זכות האבות : חל דמי לכס - חל תחרישו : (ט) יאכלוהו מוסב
 על דגך : ישתהו - מוסב על תירושך : עברו בשערים - חמר גביח עברו
 ותזבו בתרעיה חפנו לנח דעמח לאורח תקנח : (י) סולו סולו המסלה - כנשו
 הדרך צטי"ץ לוקמי"ץ בלע"ז, (ר"ל באטע"ם לע"ם שמענ"ג, Battes le chmein.
 בל"ח באהנגעט דען וועג) סולו לשון מסלה הוא : סקלו מאבן - סקלו המסילה
 והשליכו אבני מכשול לצדדין : מאבן מהיות שם אבן ובגד יר הרע הוא חומר
 ויש עוד לפותרו על חיקון הדרכים לקבון הגליות - סקלו אישפירויחי"ץ בלע"ז,
 (הוא עפיערע"ר, כי פיע"ר בל"ג הוא Espierre. בל"ח שטיין, וזהספות
 מלת חי"ש הוא הסרת האבנים בל"ח ענטשטיינין פון שטיין רייניגן, עיין לעיל -
 ל"ג) : הריומונס, פירקה בלע"ז : (עיין לעיל ה' כ"ו), חות הוא שיקבצו
 חלי ויציאו לי את הגולים אללס : (יא) הנה סכרו - מוכן לתת לעבדיו מוכן
 חתו - ופעולתו - שבר הפעולה שפעלו עמו לפניו הוא מוכן לתת :

סג (א) מי

מכלל יופי

ופירושו הריומו האבנים והמכשלות מהדרך, ולדעת הריק"ס שיריומו המעלה באבנים שחשימין
 בה : סקלו, הפך סקילה לפי שהוא דבק עם מ"ס רובה לומר הכרת האבנים ונפירוש שמואל
 שני י"ו כתב אינו הפך הקל כמו שכתב רבי יונה כי פירוש סקלו מאבן סקלו המסלה באבנים
 שחשליכו שם מפני הטיט והטיט הוא מכשול הדרכים והוא שאמר הריומו מכשול מדרך עמי וי"ס
 מאבן במקום בית כמו מסיני נא או תהיה המ"ס כמשמעה ויהיה פירושו סקלו המסלה
 מאבנים גדולות ופן פירש הריק"ס : (יא) ופעלתו, ושכר פעולתו ושכר עומד במקום
 שנים וכנוי ו"ו ופעולתו שב לאל כי פעולתם היא פעלתו כי לשמו יעשה וכן ושחתיים
 בבית תפלתו כמו שפירשנו, ולפניו ר"ל עמו כי מה שעמו הוא לפניו ושלפניו הוא עמו :
 סג (א) צעה, פעל יוא פירוש מסייע במקום מקום כלומר מסייע ישראל מכל מהומות
 גלותם אשר נספדו שם והוא שאמר גרוב כמו : (ב) ללבושך, הלמד כלמ"ד לאמות

תרגום אשכנזי רכז

זיא שוויגען . א איהר נאטטעס פערעהרער ! פפלעגט ניכט דער רוהע ,
 « (ז) לאסט איהן ניכט רוהען , בים ער ווידער הערשטעללט , בים ער ירושלים
 צום לאנגעוואנג דער ערדען מאכט ! (ח) געשווארען דהאט יא דער עוויגע ,
 « ביא זיינער רעכטען , ביא זיינער אללמאכט געשווארען : דיין קארן געב' איך
 « ניכט מערהר דען פיינדען צור שפייגע , דיין מאסט דען פֿרעמדען ניכט צום
 « טרינקען פרייז , ניכט היין דייןער שווערען ארכייט פֿרוכט . (ט) ווער ערנדעט ,
 « זאלל עסטען , אונד נאטט לאכען ; ווער דיא טרויען ליוט , זאלל טרינקען ,
 « אין מיינעס הייליגטהומס פֿארהעפען . » — (י) וואנדעלט היין , וואנדעלט
 היין דורך דיא טהארע ! באהנט דעם פֿאלקע דען וועג , עבנעט , עבנעט דיא
 שטראסע ! רייסט היינועג דיא שטייגע , ערהעבט אללען פֿעלקערן איין פֿאניר !
 (יא) בים צור ערדענגרענצע ערשאללט דעם עוויגען רוף , זאגט דער טאכטער
 ציון : דיין ערדעטער קעממט ! גראסער לאהן איזט מיט איהם , פֿאר איהם
 דיא פֿערגעלטונג . (יב) זיא נענטט מאן : געווייהטעס פֿאלק , גאטטערלעזטע ;
 דייך : פֿעלקערבעזוכטע , ניכטפֿערלאסנע שטארט .

ב א ו ר סג (א) פֿראגע

צכל לבנ , אל תתנו דמי לכס . וכל הפסוקים למטה , עד עברו וגו' (להלן פסוקי"ד) .
 המה דברי השומרים . (המבאר בהפטרות) . אל דמי לבם . לא פסיק לכוין . (הכסדי) .
 (ז) ואל חתנו דמי לו . אל תניחו לה' , שיקנף על עס נחלתו , רק שפכו לבכם תמיד
 לפניו , בתפלה ובתחנונים , עד יסקיף ממכין שנתו , מן השמים , וירחם על עיר קדשו .
 וכבר אמר חכם אחד : רוצה ה' את יריאיו , המרבים שית תחנתם לפניו , בכל מאמצי כח .
 יכונו . את ירושלים , הנזכרת להלן בפסוק זה . (ח) גשבע ה' וכו' . גם זה יורה לאות ,
 ביזאת הנבואה לעתיד , כי הנה נשבע השם , שהיא גזירה בלא תנאי , וטעם בימינו , כמו
 גבורתו , שהיא עומדת לעד , וטעם להזכיר במקום הזה בימינו , שאדם לא יוכל לקחת דגך
 בחזקה . (מדברי ר' אברהם'ן גורא) . (ט) מאספיו . דכנשואי לעיבורא . (הכסדי) .
 ומקבציו . ודעכרוהי לחמרא . (הכסדי) . (י) עברו וגו' . הטעם , להזכיר טוב לארץ ,
 בעבור אבילי ציון , שיתענגו בלי פחד , והנה שז לבאר , שתהיה יציאת ישראל מגלותם ,
 ושובם לארצם , נכבוד , וטעם עברו בשערים , להכריז בכל שער ושער , לאמר , פנו דרך
 העם , סקלו אותה מאבן , הרימו גם בעולם . (ראב"ע) . והכסדי תרגם כל המקרא הזה
 בדרך דמיון (אללעגאריש) : אמר נבייא , עברו ותובו בתרעיא , אפנו לב עמא לאורח
 תקבא ; נסרו נסורין טבן ונחמן לבדיקיא , דסליקו היבהור ינרא , דהוא כאבן תקבא .
סקלו . מננין פיעל הדגוש , וראה למעלה מזה (ה' ב') . הרימו וכו' . שינארו אותם
 בכל מקום , שהם בגלות , וכל זה דרך משל , לא שירימו גם , ויסקלו דרכים ,
 אלא דרך משל , כאומר פנו דרך לפלוגי , שנא . (מדברי רד"ק) . (יא) הגה וגו' .
 הא פרקין מתגלי , הא אגר עבדי מיימריה עמיה . (הכסדי) . שברו וכו' , הטעם .
 שיתן שבר טוב לסובלי הגלות , או טעמו , שיתן שבר טוב למי , שיכבד ישראל . (ראב"ע) .
 ופעולתו לפניו . ושבר פעולתו , ושברו , שזכר , עומד במקום שנים , ופירוש ופעולתו ,
 הפעולה הטובה , שעשו הם לאל , בהחזיקם בגלות בחורתו ובמנוותיו , עם הצרות הגדולות ,
 וכינוי ו' ופעולתו שז לאל , כי פעולתם היא פעולתו , כי לשמו יעשה , וכן (למעלה מזה
 ב'ו ז') ושמתים בבית תפלתו , כמו שפירשנו , ולפניו רוצה לאמר , עמו , כי מה שעמו
 הוא לפניו , ומה שלפניו הוא עמו . (רד"ק) . והכסדי אמר : וכל עובדיהוון נלן קדמוהי ,
 והנה תרגם ופעולתו , ליחיד , באלו כתוב ופעולתם , לרבים , והגבה כאלה מאלו
 צפרי

תרגום אשכנזי

סג (א) (פראגע) ווער איזט יענער, דער פאן ארום קעמט, מיט בע-
פלעקטעם קליידע פאן בצרה? אין מאיעסטעטישעם ויגסגעוואנד גע-
היללט, דאָהער שרייטענר אין גראסער קראַפֿט? — (אַנטוואַרט) אַיִן,
איין טוגענדלעהדער, איין מעכטיגער רעטטער. (ב) (פראגע) וואָרום איזט
דאָט דיין קלייד, דיין געוואַנד, וויא איינעם קעלטערטרעטערס?
(ג) (אַנטוואַרט) טראַט דיא קעלטער איד אַלליין, אויס קיינעם פֿאַלק' איין מאַן
מיט מיר; צערקעלטערטע ויא אין מיינעם צאָרן, צערשטאַמפֿטע ויא אין
מיינעם גרויס, פֿאַן איהרעם בלוטע בעשפּריצט דאָן געוואַנד, בעפֿלעקט אַללע
קליידונג. (ד) אין מיינעם הערצען גליהטע טאָג דער ראַכע, דער מייניגען
רעטטונגס־יאָהר

ב א ו ר

בספרי הקדש. (יב) להם. לישראל, אשר יפדס ה' מיד צר. ולך. הכ"ף לכוכב זיון.
(ראב"ע). דרושה. הפך שהיו קוראים לך (ירמיהו למ"ד י"ז): זיון היא דורש אין לה.
(רד"ק). וטעם השם הזה, כי נזים רבים יבואו לירושלים, לשמוע תורת ה' נכבדות. ואל
זה כוון החכם המתרגם אשכנזית. עיור לא געוובה. הפך מה שאמרת (למעלה מזה מ"ט
י"ד): עובני ה'. (רד"ק).

סג (א) מי וגו'. הענין הזה אינו כמשך למעלה, רק עומד בפני עצמו, והמה בשאלות
ותשובות, ומלת זה מוסב על השם, ברוך הוא, בנואו לנקים נקמתו, ולקנץ הגלות.
(המבאר בהפטרות). זה. יש אומרים, כי זה הנא הוא המשיח, ויש אומרים, שהוא
מיכאל, והככוין, שהוא רמו לשם הכבוד. (ראב"ע). בא וכו'. המשיל האל יתברך,
המחריב את אלוהים, לגבור עושה נקמה באויביו, ובגדיו אדושים מדם ההרג, וכאלו אדם
שאל, מי הוא זה? והוא עונה. (מדברי רד"ק). מאדום וגו'. ראה למעלה מזה
(ל"ד א'). חמוץ. עגורת חוץ (במדבר ו"ו ג'), והטעם, איך התענף. (מדברי ר'
עזרא). ואליו כלוה רש"י ז"ל. וכן תרגם החכם המתרגם אשכנזית. ורד"ק ז"ל אמר,
שהוא אדום, לפי ענין הפסוק. והנה הוראת שרש חמוץ בעיקרו על דבר חריף, כדברים,
שיש להם לימות חריפות (ראה למעלה מזה למ"ד כ"ד), או נחמנים על ידי רתיחה, ופה
יורה על זנב האדום, שיש להדם החם והשורף, הנזל מן מכה בנוף הקי, שהוא חריף
מאוד, ומכה את עין ראוי. מבצרה. ראה למעלה מזה (ל"ד ו"ו). הדור בלבושו.
שלבש בגדי נקם. (רד"ק). צועה. ענין הנסיעה וההליכה ממקום למקום נחפזון רב,
כמו (ירמיהו מ"ח י"ב) נועים ונעוהו, אך שם הוא טועל יוצא, ופה טועל עומד. והנה
שרש צעה הוא דומה מאוד לשרש יצא, בהיפוך האותיות וחילוף הה"ע וההו"י, וחזק
המבטא יורה על חזק הפעולה, כנודע לבעלי חכמת (עטימא לאגיאו) ועל פי הדברים
האלה תרגם החכם המתרגם אשכנזית, אך למעלה מזה (כ"א י"ד) תרגם באופן אחר,
עין שם. אני וכו'. תשובת האלהים: אני הוא, המכה את אלוהים המרשעת, ואני
מורה צדק לעמי ישראל, אשר אנאל נכח גדול וכיז חזקה. רב להושיע. סניא קדמו חול
למפרק. (הכשדי). (ב) ללבושך. בלמ"ד נוסף, כלמ"ד השלישי לאבשלוס (דברי
הימים ח' ג' ב'). (ן' עזרא). ובגדיך וגו'. מדוע בגדיך אדומים, כדורך ענבים אדומים,
ויזה מן היין על מלבושיו? (ג) פורה וכו'. הנה האל כעונה לשאלין, ואמר פורה דרכתי
לבדי, והגת נקראת פורה, לפי שמפרים ומרננים בתוכה הענבים, כשדורכים אותם,
והמשיל הרשעים, כאילו הם ענבים בנת, והאל דורכם. (רד"ק). ואדרכם וגו'.
ואקטליכון ברוגזי, ואדושיכון בחמתי. (הכשדי). ויו וכו'. דמס יזה על בגדי, לפיכך
הם אדומים, ונקרא הדם נכח, לפי שהוא חיי האדם וחזקו. (רד"ק). אנאלהו.
האל"ף תחת ה"א הבנין, ולפי דעתי, שהיא מלת מורכבת מפועל עבר ועתיד, ופירוש
אנאלתי